

МОВОЗНАВСТВО. ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВО

УДК 821.161.2-3.09

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/46-2-8>

Тетяна КУПЦОВА,

orcid.org/0000-0002-0876-0384

кандидат філософських наук, доцент,

доцент кафедри іноземних мов

Українського державного університету науки і технологій

(Дніпро, Україна) *t.kuptsova@ukr.net*

Ірина КОЛІЄВА,

orcid.org/0000-0002-4232-2994

кандидат філософських наук, доцент,

доцент кафедри іноземних мов

Українського державного університету науки і технологій

(Дніпро, Україна) *irinakolieva79@gmail.com*

РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ ОБРАЗУ АМАЗОНКИ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ ГЕНДЕРУ

Статтю присвячено одному з аспектів розвитку сучасного літературознавства та гендерної проблематики, а саме дослідженню образу жінки-воївниці. Наголошується, що аналіз архетипних основ образу жінки-воївниці є своєчасним, оскільки дає змогу сформулювати та дослідити генезу уявлень про феномен амазонства як такий та сприяє розширенню проблематики сучасного літературного дискурсу. У дослідженні були використані методи спостереження, аналізу, функціональний та описовий методи.

Було зазначено, що архетипна природа жінки має величезний вплив на формування її поведінки, на становлення жіночої особистості. З усвідомленням та активізацією своїх архетипів жінка має змогу діяти на свою користь та задовольняти, насамперед, свої власні потреби. Авторки зазначають, що образ амазонок, як уособлення архетипу вільної войовничої жінки, є історичним явищем, прояви якого можна знайти в культурах різних етносів, у тому числі і в українському. Наголошується, що наявність архетипу войовничої жінки в українському фольклорі не пояснюється фактом запозичення образу амазонки з давньогрецької міфології. Авторки доводять, що цей архетип цілком відповідає українській ментальності і особливо яскраво втілюється в образі поляниць. У статті зазначається, що спосіб життя амазонок, як представниць абсолютної свободи жінки від чоловіка, викликав осуд та заперечення права самого їх існування у патріархальному суспільстві. Слід зазначити, що згадки про жінок-воївниць можна знайти у чисельних творах та фольклорних записах таких відомих українських письменників та поетів, як Леся Українка та Іван Франко. Світовий образ амазонок було увіковічено та оповито завесою загадковості у різноманітних витворах мистецтва, зокрема в літературних творах, що значно збагатили культурну спадщину людства. Тим не менш, підкреслюється, що відношення до цього історично-культурного феномену є й досі неоднозначним, оскільки питання про роль та місце жінки у суспільстві й досі залишається актуальним та викликає багато суперечливих думок і, безумовно, потребує більш детальної уваги з боку дослідників та подальшого вивчення.

Ключові слова: жінка-воївниця, архетип, культура, літературна традиція, міф, український фольклор.

Tetiana KUPTSOVA,

orcid.org/0000-0002-0876-0384

PhD in Philosophy, Associate Professor,

Associate Professor at the Foreign Languages Department

Ukrainian State University of Science and Technologies

(Dnipro, Ukraine) *t.kuptsova@ukr.net*

Iryna KOLIEVA,

orcid.org/0000-0002-4232-2994

PhD in Philosophy, Associate Professor,

Associate Professor at the Foreign Languages Department

Ukrainian State University of Science and Technologies

(Dnipro, Ukraine) *irinakolieva79@gmail.com*

THE REPRESENTATION OF THE AMAZON WOMAN IMAGE THROUGH THE PRISM OF GENDER

The article is devoted to one of the aspects of the development of the contemporary literary criticism and gender studies, namely the research of the woman warrior image. It is emphasized that the analysis of the archetypal backgrounds of the woman warrior image is apropos, as it makes possible to set up and investigate the genesis of the ideas of the phenomenon

of the amazonship itself. The given analysis also facilitates the expansion of the problem questions in the modern literary discourse. The research uses the methods of observation, analysis, the functional and descriptive methods.

It is pointed out that the archetypal woman's nature has a huge influence on her behaviour, and on the formation of woman's identity. Having understood and activated her archetypes, a woman is able to do everything for her benefits and satisfy, first of all, her own needs. The authors of the article point out that the image of amazon women as the embodiment of the archetype of free woman warrior is the historical phenomenon, the displays of this phenomenon can be found in the cultures of different ethnoses, including the Ukrainian one. It is pointed out that the presence of the woman warrior archetype in the Ukrainian folklore can not be explained with the fact of the amazon image borrowing from the Ancient Greek mythology. The authors prove that this archetype fully corresponds to the Ukrainian mentality and is vividly embodied in the image of polianyts. The article says that the way of living of amazon women as the representatives of the absolute freedom of a woman from the man's power, provoked some disapproval and the denial of the right of their existence in the patriarch society. It should be noted that the references about women warriors can be found in the numerous works of such famous Ukrainian writers and poets as Lesia Ukrainka and Ivan Franko. The world image of amazon women was memorialized and covered with the veil of mystery in various art works, namely in the literary works that enriched greatly the cultural human heritage. Nevertheless, it is emphasized that the treatment of this historical and cultural phenomenon is still ambiguous, as the question about the role and place of the woman in the society is still actual and raises a lot of disputable thoughts and, of course, it needs more detailed attention of researchers and it needs further study.

Key words: woman-warrior; archetype, culture, literary tradition, myth, Ukrainian folklore.

Постановка проблеми. Одним із актуальних напрямків розвитку сучасної літератури є розробка гендерної проблематики. Дослідження архетипних основ образу жінки-войовниці є актуальним, оскільки акцентує увагу на процесі формування та розвитку уявлень про амазонство, сприяє розширенню проблематики сучасного літературного дискурсу. До того ж без активізації архетипів, які приховані глибоко у нашому несвідомому, неможливо пізнати свою душу. Без нього «жінки втрачають впевненість кроків своєї душі. ... забувають, навіть вони тут, і стримуються. ... вони мовчать, коли насправді всередині все кипить. ... живуть в напівзруйнованому стані, а образи і сили, даровані жінці від природи, не мають змоги розвиватися вповні» (Естес, 2019: 15). Особливо значущими для нас є ті дії, до яких нас спонукає наша архетипічна природа. Тому жінка, яка усвідомлює, які архетипи в ній живуть, а найважливіше, які в ній активні, приймає рішення і діє на користь самої себе, задовольняючи свої особисті потреби. За допомогою активізації архетипів «ми можемо відновити відсічені частинки себе» (Болен, 2005: 11). Отже, дослідження такого типу є актуальними ще і тому, що вони надають можливість доступу до найбільш прихованих та потаємних сторін особистості (її прихованих архетипів).

Аналіз досліджень. Усі згадки та оповіді про амазонок здаються неймовірними і загадковими, оскільки в добу патріархату важко уявити, як могло існувати жіноче військо, міста; як жінки могли не просто обходитись без чоловіків, а й захоплювати інші території, виявляючи жорстокість та спритність, кмітливий розум та хоробрість. Але багато істориків давнини впевнені, що амазонки існували. Серед них Геродот, Аппіан, Йордан, Плутарх. Про існування держави амазонок на території України

пише І. Денисюк у статті «Амазонки на Поліссі» (Денисюк, 2005: 58–78). Він детально аналізує й узагальнює досвід вивчення проблеми амазонок. Автор приходять до висновку, що амазонки є не тільки героїнями міфів, легенд і мистецьких творів різних епох, а, ймовірно, явищем історичним, наголосивши на тому, що релікти його помітні у культурах різних етносів, особливо українців: «А щодо звичаїв, то навіть там, де всі європейські народи передали ініціативу чоловікам, на Україні жінки їм не уступали. Маю на увазі право дівчини сватати хлопця самій. З присмаком сенсації у свій час розповів про це Європі французький інженер Боплан» (Денисюк, 2005: 77).

Цікавою є розвідка Є. Фіалко «Амазонки в літературній и художественной традиции», де наголошується також на тому, що амазонки були «своєрідним історичним феноменом у двох варіантах: частіше йдеться про представниць племені войовниць, що є рівними чоловікам, які беруть активну участь у військових походах, але до певного часу – до одруження; рідше про жіноче царство, де чоловіків або немає зовсім, або вони займають підлегле становище, або ж використовуються для продовження роду» (Фіалко, 2009: 367–382).

Н. І. Сидоренко, досліджуючи архетипні образи українського і західноєвропейського народного героїчного епосу в гендерному контексті, відмічає: «Архетип вільної войовничої жінки в українському фольклорі навряд чи можна пояснити тільки запозиченням з давньогрецької міфології. Народна пам'ять не випадково зберегла оповіді про амазонок у різних куточках України. Цей архетип виявився настільки відповідним українській ментальності, що був успадкований середньовічним епосом і втілювався в образах поляниць» (Сидоренко, 2017: 96–105).

Мета. Проаналізувати особливості образу амазонки через призму гендеру в літературному контексті; проаналізувати як саме активізувався архетип Войовниці у досліджуваному образі; розглянути репрезентацію образу поляниці як феномену амазонства в українській літературі.

Виклад основного матеріалу.

Войовничі амазонки та українські поляниці можуть слугувати яскравим прикладом жінок, в яких активізувався архетипічний образ Войовниці, говорячи в ширшому сенсі, архетип Анімусу, саме якому притаманні такі риси, як жага влади та боротьби, готовність до дій, навіть руйнівних, нестримана сила та хоробрість.

Більшість дослідників погоджуються з тим, що одна з держав амазонок знаходилася в Малій Азії, на річці Фермодонт. Войовниці весь час розширювали межі своїх володінь на південь і на північ, захопивши землі, які належали Сирії та Фракії. Амазонки звели місто Фемискиру на околицях Фермодонської держави. Міста-фортеці Смирна та Ефес також були збудовані амазонками. В Ефесі жінки-войовниці заснували знаменитий храм, присвячений богині Артеміді. Пліній Старший, римський вчений та письменник, розповідає про те, що в храмі була встановлена статуя амазонки. Її створення перетворилося в самі справжні змагання найкращих скульпторів тієї епохи. В них прийняли участь Фидій, Поліклет, Фрадмон та Кресалій.

Денис Чекалов наголошує, що сучасні турецькі історики проводять серйозні історичні дослідження, розглядаючи амазонок, як реально існуючих жінок-войовниць. Вони першими стали розводити коней та використовувати їх в битвах. В бронзовому віці амазонки будували нові міста та називали їхніми іменами своїх правительок (Чекалов, 2009: 7). Вчений говорить, що в більш пізніх джерелах, які дійшли до нас стверджується, що амазонки жили не в Малій Азії, а в Лівії.

А. Є. Наговицин також стверджує, що у греків були достатньо розповсюджені міфи про амазонок. За грецькими міфами, амазонки походили або з Лівії, або з Скіфії (південноросійських степів). Він вважає, що вплив на міфи про амазонок спричинило зіткнення греків з сарматами, у яких жінки найчастіше являлися військовими ватажками. Самі сармати відносилися до перехідного соціального періоду від родового устрою до військової аристократії і, отже, в цьому плані сарматські жінки-войовниці і правительки були зрідні німецьким валькіріям. Подібна ситуація мала й інші історичні корені. Так, військо саків на чолі воїна-цариці Тамруз знищило армію великого пер-

сидського завойовника Кира. Голову царя цариця кинула в бурдюк з кров'ю, щоб він напився крові, якої жадав (Наговицин, 2005: 297).

Згідно з дослідженнями сліди контакту греків з жіночими жрецькими колегіями зустрічаються й у античних авторів. Наприклад, Страбон, посилаючись на більш давні твори Посідонія, пише, що на річці Луарі існує острів, який населяють жінки з племені самнітів. Вони уникали чоловічого товариства та шанували бога, названого Страбонном Діонісом. Щорічно дах храму перестилали, і ту з жінок, яка не втримувала будівельний матеріал, розривали на шматки та проносили навколо храму, можливо, як покарання за порушення єдності космосу, що відроджується, який як у греків, етрусків, так і у багатьох інших народів, співвідносився з храмом. Принесення жертви повинно було відновити єдність космосу. В даному випадку винуватиця уособлювала самого Діоніса, який мав багато жіночих рис (активізація архетипу Аніми) і перетворювався в жінку, оскільки його щорічна смерть була запорукою відновлення сил Богинь Матерів, які були втіленням самої природи та космосу.

Більшість відомостей про амазонок ми черпаємо із творів античних авторів. Але, як вказують дослідники, ніхто з них ніколи не згадував про любовні історії, що траплялися б в царстві амазонок. Говорячи про одруження, не можна не погодитись з Денисом Чекаловим, який пише, що говорити про кохання можна тільки тоді, коли обидва партнери вільні у прояві своїх почуттів. А якщо відношення будуються за принципом «володар-рабиня», то це вже не кохання. Якщо порівняти відношення до шлюбу в умовах патріархату і матріархату, веде далі вчений, то бачимо, що воно в усі часи відрізнялось міркуваннями практичної доцільності. Амазонки, які були представницями абсолютної свободи жінки від чоловіка, сексуальні відношення зводили тільки до зачаття дітей. Хоча всі автори підкреслюють, що амазонки були граціозні і прекрасні. Але їх сексуальні відношення з представниками протилежної статі мали лише одну мету – отримання здорового життєздатного потомства. Тому для них було важливим, щоби їх обранець мав міцне фізичне здоров'я. Вони були дуже вибірковими, обираючи партнера тому, що від цього залежало майбутнє їх народу. В державі войовниць не було місця «традиційним» романтичним почуттям. Коли час, відведений для шлюбних відносин, минав, амазонки або просто викреслювали чоловіків із свого життя, або ж відчували до них негативні, ворожі почуття, навіть відразу. Як пише Лора Ді, «чоло-

віки були їм потрібні лише для продовження роду. З цією метою жінки зустрічалися з ними щорічно на протязі двох весняних місяців». Всі їх дії були продиктовані практичними потребами міста, племені, тактикою і стратегією військових дій (Чекалов, 2009: 202).

Про амазонок існує декілька міфів, але більш відомі ті, що розповідають про їхню битву з героями. У більш ранньому міфі Гераклу доводиться рахуватися з їх царицею та повернути пояс Іпполіті (один з дванадцяти подвигів). У більш пізніших версіях Геракл або дарить царицю Тесею, або сам Тесею оволодіває Іпполітою після перемоги в битві, внаслідок чого народився Іпполіт. Міф про Тесею й Іпполіту близький до скандинавського міфу про Брюнхильду та Сігурде. В обох випадках богиня або героїня за військову доблесть одружується з героєм, а потім прагне його покарати за зраду.

Слід згадати богиню грецької міфології Артеміду – богиню-діву (*parthenos*), яка вважалася покровителькою амазонок і була спритною мисливицею та хороброю войовницею. Деякі дослідники вважають, що її ім'я походить від слова «*artamos*» – «м'ясник», «вбивця».

Очевидним є факт, що культ богині розповсюдився в достатньо широкому ареалі, з деякою видозміною імені. Так, наприклад, з Артемідою у греків ототожнювалася іранська богиня *Tanata* або *Anahita*, яка шанувалась як богиня родючості та господарка води; їй приносили в дар вінки, гілки та тварин білого кольору (Эммин, 1864: 13–21).

У Вірменії культ богині Анахит пов'язаний з культом родючості. Вона вважалася матір'ю вірменів. Її називали «Видатною Матір'ю», «Видатною Пані» і, що найбільш суттєво, «Матір'ю цнотливості» (Мелик-Пашаян, 1963: 136).

Геродот у працях, які збереглися, згадує про подвійне правління, яке було у амазонок. Одна жінка правила всередині держави, інша забезпечувала безпеку держави, керувала військовими діями. Борис Чекалов відмічає, що сучасні автори виділяють три основні риси, що відрізняли державу амазонок від держав, з якими вони воювали.

1. Амазонки володіли зброєю, виготовленою із заліза.

2. Військова кіннота амазонок не мала аналогів.

3. І військо, і державний апарат повністю склалися із жінок (Чекалов, 2009: 9).

Гомер називав амазонок «ті, що воюють, як чоловіки». Він називав їх – «вбивці чоловіків». Пройшли віки, але войовничий запал жінок не вщух. Військові підрозділи, в яких служили тільки жінки, існували в Африці з незапам'ятних часів,

близько до XIX століття, а за деякими даними, збереглися і на теперішній час (Чекалов, 2009: 81).

Згідно з міфами на чолі жінок-войовниць стояла Власта. Їхнім штабом була фортеця «Девіна». Амазонки досконало володіли не тільки військовим мистецтвом, а й різноманітними ремеслами, а також розробили власний звід законів. Але чоловіки, вдавшись до хитрощів, перемогли войовниць. За однією легендою порубане тіло Власти вони віддали свиням, за іншою – собакам.

Відомо, що амазонки були хоробрими войовницями і надавали перевагу кочовому способу життя, а в суспільстві існувало їх осудження та заперечення права самого їх існування. У середньовічній енциклопедії Бартолом'ю Англійської (приблизно 1190–1250 рр.) «О свойствах вещей» є відомості про амазонок. В енциклопедії використовуються в переказі праці севільського єпископа Ісидора (570–638 рр.). Ось які відомості можна черпнути з вищезазначеної енциклопедії. Після підступного вбивства їх чоловіків ворогами жінки, взявши зброю вбитих, мужньо напали на ворогів і гідним чином помстилися за смерть чоловіків. Адже вони перерізали всіх чоловіків, від старих до немовлят, а жінок помилували, захопили ворожу зброю, а потім вирішили взагалі жити без чоловіків. Вони поставили над собою двох цариць, а саме Марсепію та Лампету, за прикладом чоловіків, які звичайно мали над собою двох царів. Одна з них, йдучи з військом, билася з ворогами, інша тим часом керувала державою. Нарешті, стали вони за короткий час такими сильними войовницями, що більшу частину Азії майже на сто років підкорили своєму пануванню. І жодному чоловіку не дозволяли ні жити, ні з якої-небудь причини знаходитися між ними. Проте із сусідніх племен вони вибрали собі чоловіків заради народження дітей та, зустрічаючись з ними в певний час, зачинали нащадків. Але після закінчення необхідного для зачаття терміну вони проганяли від себе чоловіків та заставляли їх шукати для себе пристановище. А дітей чоловічої статі вони або вбивали, або ж зразу відправляли батькам. Дівчаток же залишали собі, навчали стрільбі з лука на полюванні, а щоб при метанні стріл їм не заважали груди, їм, як кажуть, по досягненню семи років груди випалювали. І тому вони називалися амазонками, тобто «безгрудими», як говорить Ісидор в книзі IX століття. Багато хто називає їх здавна одногрудими (Чекалов, 2009: 83).

Згадку про амазонок знаходимо і у «Повести временных лет»: «Амазонки же не имеют мужей, но, как бессловесный скот, единожды в году, близко к весенним дням, выходят из своей земли и сочетаются с окрестными мужчинами, считая

то время как бы неким торжеством и великим праздником. Когда же зачнут от них в чреве, снова разбегутся из тех мест. Когда же придет время родить и если родится мальчик, то убивают его, если же девочка, то вскормят ее и прилежно воспитают» (Повесть временных лет, 2020: 37–243).

На теренах української землі також існують згадки та оповіді про цих міфічних войовниць, але їх називають поляницями. «Архетип вільної войовничої жінки в українському фольклорі навряд чи можна пояснити тільки запозиченням з давньогрецької міфології. Народна пам'ять не випадково зберегла оповіді про амазонок у різних куточках України. Цей архетип виявився настільки відповідним українській ментальності, що був успадкований середньовічним епосом і втілюється в образах поляниць» (Сидоренко, 2017: 96–105).

Літератор В. М. Войтович пише: «У богатырських казках часто трапляється жіноче військо: Баба Яга верхи попереду полчищ, які застеляють горизонт; Ягишини-кобилиці (жіноча іпостась кентавра) тощо». Але у билинах, продовжує дослідник, «образ жінки-воїна відсутній, але дочки «старших богатырів», так звані поляниці, полювали у чистому полі, часто перевершуючи богатырів у спритності та молодечтві» (Войтович, 2005: 153). «Гасаючи на коні у пошуках пригод, беручи участь у княжих бенкетах, граючи у шашки-шахмати, поляниці користувалися всіма правами нарівні з мужчинами, і в народі поважались як жінки, що вміли за себе постояти (Войтович, 2005: 384). Дослідник Іван Денесюк відмічає: «Якщо поляниця – поодинокка жінка-воячка, а не амазонська організована воєнна дружина, то в українському фольклорі знаходимо образ такої дружини, чітко визначеної як «дівоче військо»:

Круз наше село Турецькоє
Перейшло войско
дивоцькоє. Котра дівка корогву несла,

То тим вона велика зросла.

А котора перепилочка,

То та виросла невеличка.

А которая барабан била,

Вона виросла, як калина.

Вона виросла, як калина,

Всеїке дивойке закрасила. (Денесюк, 2008: 97).

Актуальною в аспекті даного дослідження є розвідка Ю. І. Лебедева: «Цікавим є і міркування І. Франка про розповсюджену пісенну тему: дівчина-воячка іде на війну і визначається серед чоловіків. Франко вважав, що хоч пісня і не має нічого спільного з татарськими та турецькими нападами, нема сумніву, «що факти, де жінки в рядах мужчин ставали в обороні своїх гнізд до бою, траплялися в часах таких нападів частіше, як

коли інде. Та в пісні такі випадки не попадали...» (Лебедев, 2002: 124–127).

Можна цілком погодитися з думкою Івана Денесюка: «У літературі амазонок називають то народом, то плем'ям. Войовничі діви (бо здебільшого це військово-жіноче формування) були мужніми й жорстокими, але такими привабливими, що ось уже 2500 років інтригують уяву людства. Мистецтва – фольклор і література, скульптура й малярство – увіковічили цей світовий образ, оповило його флером загадковості. І світ без міфу чи легенди про амазонок був би збідненим» (Денесюк, 2005: 59). Не можна не погодитись з дослідником, який дійшов такого висновку: «І нехай не все в амазонських звичаях із сучасної точки зору заслуговує на похвалу, але ж не може не захоплювати споконвічне прагнення до рівноправності чоловіка і жінки, а врешті, – громадянська мужність українок з амазонською ментальністю – пізніших суспільних діячок» (Денесюк, 2005: 78). Звісно, під «амазонською ментальністю» тут мається на увазі насамперед почуття людської гідності, сила духу, здатність до героїчного чину.

Згадки про жінок-войовниць знаходимо і в фольклорних записах Лесі Українки, зокрема у пісні «Була вдовою в кінець села», у якій говориться, що наймолодша донька вдови погоджується піти на війну з турками. До того ж мала навички як володіння зброєю так і верхової їзди на коні:

Бігме, матюнку, я поїду,

Я коничейка осідлаю,

Я і шабельку опасаю!

Настя змогла перемогти завдяки своїй хоробрості та спритності:

Поперед войська виїхала,

Половину войська звоювала. (Українка, 1977: 16).

Висновки. Відношення до такого історичного феномену, як амазонство, неоднозначне, оскільки питання про місце жінки в соціально-культурному просторі завжди було суперечливим, але сьогодні, в епоху гендерних трансформацій, воно набуває особливої актуальності. У міфах, легендах, розповідях істориків амазонки характеризуються як шалені завойовниці. Вони відрізнялися хоробрістю, гострим розумом, дуже добре розбиралися в тактиці та стратегії бою. Амазонки не боялися поразок, бо вірили в себе та свої сили. Їм краще загинути, ніж назавжди втратити свободу. Життя в рабстві для них гірше смерті. І в той же час, не дивлячись на те, що їх називають «чоловікоподібними», вони залишаються гарними жінками, чия краса назавжди відзначена скульптурами і оспівана в віршах.

Міфи про амазонок – безперечний знак минулої величі жінки, голови роду. Давні воячки створювали укріплені держави, вибирали своїх цариць, виховували дочок, вели війни, перема-

гали. Отже, гендерне питання поставало перед людством упродовж усього його існування. Яскравим прикладом може служити суспільство амазонок.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Болен Джин Синода Боги в каждом мужчине. Архетипы, управляющие жизнью мужчин. Москва : ООО Издательский дом «София», 2005. 304 с.
2. Войтович Валерій Українська міфологія. Київ : Либідь, 2005. 664 с.
3. Денисюк І. Амазонки на Поліссі. Літературознавчі та фольклористичні праці: у 3 т. Львів : ЛНУ, 2005. Т. 3. С. 58–78.
4. Денисюк Іван Матеріали до дискусії про амазонок. Міфологія і Фольклор. 2008. № 1. С. 96–99.
5. Естес Клариса Пінкола Жінки, що біжать з вовками. Архетип Дикої жінки у міфах та легендах. Yakaboo Publishing, 2019. 464 с.
6. Лебедєв Ю. І. Україна і Схід у фольклористичній спадщині Івана Франка. *Культура народів Причорномор'я*. 2002. № 30. С. 124–127.
7. Мелик-Пашаян К. Культ богини Анахит. Ереван, 1963. 132 с.
8. Наговицин А. Е. Трансформация гендерных ролей и мифологических систем. Москва : МПСИ: Флинта, 2005. 437 с.
9. Повесть временных лет. Москва : Азбука-классика. Non-Fiction, 2020. 384 с.
10. Сидоренко Н. І. Архетипні образи українського і західноєвропейського народного героїчного епосу: гендерний аспект. Перспективні досягнення сучасних учених: образование и воспитание, физическое воспитание и спорт, философия, литература и лингвистика, культура и искусство, юриспруденция. Одесса, 2017. С. 96–105.
11. Українка Леся. Зібрання творів у 12 тт. Київ : Наукова думка, 1977. Т. 9. С. 15–16.
12. Фиалко Е. Е. Амазонки в литературной и художественной традиции. Эпоха раннего железа. Киев-Полтава, 2009. 456 с. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/167176/34-Fialko.pdf?sequence=1> (дата звернення: 09.12.2021).
13. Чекалов Д. Истоки феминизма. Москва : Эксмо, 2009. 320 с.
14. Эммин Н. Очерк религии языческих армян. Москва, 1864. 59 с.

REFERENCES

1. Bolen Jean Shinoda Bohi v kazhdom muzhchine. Archetipy, upravliaushchie zhizniu muzhchin. [Gods in Everyman: Archetypes That Shape Men's Lives]. M.: ООО Izdatelskiy dom «Sofia», 2005. 304 p. [in Russian]
2. Voytovich Valeriy Ukrayinska mifologia. [Ukrainian mythology]. K.: Lybid, 2005. 664 p. [in Ukrainian]
3. Denysiuk I. Amazonky na Polissi. Literaturoznavchi ta folklorystychni pratsi: u 3 t. [Amazon women on Polissia. Literary and folklore works in 3 v.]. Lviv: LNU, 2005. V. 3. P. 58-78. [in Ukrainian]
4. Denysiuk Iven Materialy do dyskussii pro amazonok. [The materials to the discussion about amazon women]. Mifologia i Folklor. 2008, Nr 1, P. 96-99. [in Ukrainian]
5. Estés Clarissa Pinkola Zhinky, shcho bizhat z vovkamy. Archetyp Dukoi zhinky u mifach ta legendach. [Women Who Run with the Wolves: Myths and Stories of the Wild Woman Archetype]. Yakaboo Publishing. 2019. 464 p. [in Russian]
6. Lebedev Yu. I. Ukraina i Schid u folklorystychniy spadshchyni Ivana Franka. [Ukraine and the West in the folklore heritage of Ivan Franko]. Kultura narodov Prychernomoria. 2002, Nr 30, P. 124-127. [in Ukrainian]
7. Melik-Pashaian K. Kult bogini Anahit. [Cult of the goddess Anahit]. Erevan, 1963. 132 p. [in Russian]
8. Nagovitsin A. Ye. Transformatsia gendernykh rolei i mifologicheskikh sistem. [Transformation of gender roles and mythological systems]. M.: MPSI: Flinta, 2005. 437 p. [in Russian]
9. Povest vremennykh let. [The Tale of Bygone Years]. Azbuka-klassika. Non-Fiction. 2020. 384 p. [in Russian]
10. Sidorenko N. I. Archetypni obrazy ukrayinskogo i zahsdnoevropeyskogo narodnogo geroyichnogo eposu: genderniy aspekt. [Archetypal images of the Ukrainian and Western European folk heroic epic: gender aspect]. Perspektivnye dostizhenia sovremennykh uchionykh: obrazovanie i воспитание, fizicheskoe воспитание i sport, folosofia, literatura i lingvistika, kultura i iskusstvo, yurisprudentsia. Odessa. 2017. P. 96-105. [in Ukrainian]
11. Ukrainka Lesia. Zibrannia tvoriv u 12 tt. [Works in 12 volumes]. Naukova dumka, 1977. V. 9, P. 15-16. [in Ukrainian]
12. Fialko Ye. Ye. Amazonki v literaturnoy i hudozhestvennoy traditsii. [Amazon women in literary and artistic tradition]. Epoha rannego zheleza. Kiev-Poltava, 2009. 456 p. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/167176/34-Fialko.pdf?sequence=1> (last accessed date: 09.12.2021). [in Russian]
13. Chekalov D. Istoki feminizma. [The beginnings of feminism]. M.: Eksmo. 2009. 320 p. [in Russian]
14. Emmin N. Ocherk religii yazycheskikh armian. [The outline of the pagan Armenians' religion]. M.: 1864. 59 p. [in Russian]